

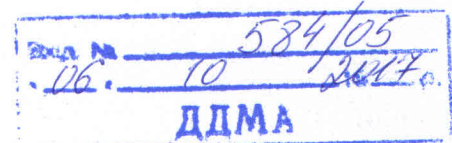
Спеціалізованій Вченій раді Д 12.105.03
у Донбаській державній машинобудівній
академії Міністерства освіти і науки України

ВІДГУК

офіційного опонента

**кандидата економічних наук Петченко Марини Валентинівни
на дисертаційну роботу Яковлевої Юлії Володимирівни
на тему: «Розвиток комплексу соціально-економічних методів
управління машинобудівними підприємствами»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
зі спеціальності 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)**

Актуальність обраної теми дисертації. Виконуючи роль міцного важеля розвитку національного господарства, машинобудівна галузь промисловості має стратегічне значення для вітчизняної економіки. Від якості та відповідності машинобудівної продукції умовам ринку, залежить її конкурентоспроможність та обсяги реалізації. Джерелом забезпечення потреб підприємства є як власні, так і запозичені засоби, раціональність розподілу яких оцінюється за показниками застосування системи методів управління. Останнім часом вітчизняна економіка зазнала істотних потрясінь, які негативно вплинули на всі сфери суспільного життя і на обсяги національного виробництва також. Господарювання у кризові періоди національної економіки вимагає від машинобудівних підприємств адаптації до мінливих змін у зовнішньому середовищі, що вимагає відповідної реакції системи управління та визначення релевантного цій ситуації комплексу соціально-економічних методів управління для досягнення цілей підприємства. Враховуючи стратегічну роль обраних керівництвом підприємства методів дії на об'єкт управління, важливим стає питання їх

обґрунтованості та доцільності застосування у певних умовах. Також важливою є проблема розподілу економічних ресурсів підприємства на досягнення цілей різного ступеня підпорядкованості стратегічній меті підприємства, що вимагає визначення пріоритетності реалізації соціально-економічних методів управління. Зазначене підкреслює необхідність поглиблення концептуальних положень розвитку соціально-економічних методів управління та розробку методичного інструментарію, практичне використання якого дозволить оцінити результативність та ефективність застосування соціально-економічних методів управління та обрати найбільш пріоритетні з їх сукупності для вирішення певної господарської задачі, спираючись на їх обґрунтованість і доцільність реалізації на конкретному підприємстві. Тому тема дисертаційної роботи Яковлевої Ю.В. набуває актуальності у сучасних умовах.

Мета дослідження автором вбачається в поглибленні теоретичних та методичних положень, розробці науково-практичних рекомендацій щодо розвитку комплексу соціально-економічних методів управління машинобудівними підприємствами задля забезпечення результативності та ефективності управління ними (стор. 6).

За своєю теоретичною і практичною спрямованістю дисертаційна робота Яковлевої Ю.В. є актуальною, оскільки передбачає подальший розвиток теоретичних положень й удосконалення методичного інструментарію прийняття управлінських рішень щодо вибору соціально-економічних методів управління, релевантних потребам розвитку конкретного машинобудівного підприємства.

Обґрунтованість та достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій. Достовірність і обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, базуються на вдало обраних автором методах при вирішенні поставлених у роботі завдань, а саме: аналізу і синтезу, індукції і дедукції, систематизації, морфологічного

аналізу (для уточнення сутності та змісту понять «соціально-економічні методи управління», «соціально-економічний метод управління» та «комплексна ефективність управління», узагальнення і групування складових елементів системи соціально-економічних методів управління, виділення чинників впливу на інтегральний показник комплексної ефективності економічних методів управління); логічного узагальнення і порівняння (для аналізу підходів до визначення показників результативності та ефективності соціально-економічних методів управління); класифікаційно-структурний метод (для розробки системи оцінки показників результативності та ефективності складових елементів соціально-економічних методів управління); системний підхід, історичний метод (для дослідження історико-економічного розвитку соціально-економічних методів управління підприємством та обґрунтування концептуальних положень розвитку їх комплексу на підприємствах; при обґрунтуванні вибору соціально-економічних методів управління машинобудівними підприємствами); таксономічного та економіко-статистичного аналізу (для розрахунку інтегральних показників оцінки рівня комплексної ефективності соціально-економічних методів управління підприємством; характеристики фактичного рівня показників комплексної ефективності соціально-економічних методів управління підприємством); кореляційно-регресійного, кластерного, портфоліо-аналізу (для обґрунтування методичних положень щодо інформаційно-аналітичного забезпечення та інструментарію прийняття управлінських рішень, які обумовлюють вибір соціально-економічних методів управління, релевантних умовам діяльності конкретного машинобудівного підприємства).

Дисертаційну роботу побудовано логічно, висновки та рекомендації представлено послідовно: від визначення теоретико-методологічних основ розвитку соціально-економічних методів управління машинобудівними підприємствами до обґрунтування методичного підходу із управління машинобудівними підприємствами та визначення шляхів їх розвитку.

Обґрунтованість і достовірність основних теоретичних розробок Яковлевої Ю. В., а також конкретних практичних результатів, підтверджується використанням у процесі дослідження фундаментальних теоретичних положень економічної теорії, менеджменту, теорії організації, управління персоналом, економіки праці та соціально-трудова відносин, теорії прийняття управлінських рішень, теорії людського капіталу, а також праць вітчизняних і зарубіжних вчених, законодавчих актів, офіційної статистичної та поточної інформації, результатів проведених автором досліджень, які дозволили розробити науковий підхід до обґрунтування вибору соціально-економічних методів управління машинобудівними підприємствами.

Теоретичне підґрунття дисертації охоплює опрацювання 255 джерел, які включають дослідження комплексного та монографічного характеру вітчизняних та зарубіжних фахівців, що дозволило автору забезпечити достатній ступінь обґрунтованості наукових положень, результатів, висновків та рекомендацій дисертаційної роботи.

Позитивної оцінки заслуговує й структура роботи, яка логічно, повно і точно відображає задум і концепцію проведеного дослідження. Основні положення дисертації виважені, кожний підрозділ містить логічні теоретико-методологічні міркування і узагальнення.

Вірогідність висновків та результатів дисертаційної роботи забезпечується використанням адекватного та адаптивного інструментарію дослідження, що підтверджується результатами апробації автором на вітчизняних та міжнародних науково-практичних конференціях, оприлюдненням у публікаціях та використанням в діяльності вітчизняних, зокрема, машинобудівних підприємств і в навчальному процесі, що підтверджено відповідними документами.

Одержані Яковлевою Ю.В. наукові положення, результати, висновки та надані рекомендації є аргументованими, мають теоретичне і практичне значення та достовірні ознаки новизни.

Наукова новизна одержаних результатів. Наукова новизна результатів, одержаних в кандидатській дисертації Яковлевої Ю. В. полягає в тому, що дана робота є комплексним дослідженням, в якому поглиблено теоретичні засади, удосконалено методичні підходи щодо формування напрямів розвитку комплексу соціально-економічних методів управління машинобудівними підприємствами.

До числа найвагоміших результатів дисертаційної роботи можна віднести:

1. Розвинуто теоретичне обґрунтування сутності поняття «соціально-економічні методи управління підприємствами» яке запропоновано розуміти як сукупність прийомів та способів впливу на соціальну організацію та соціально-економічну поведінку персоналу підприємства та його окремих членів в процесі виконання ними функціональних завдань, що забезпечується розробкою та ухваленням відповідних управлінських рішень (стор. 13-21);

2. Удосконалено систему показників застосування соціально-економічних методів управління на основі визначення змісту понять «ефективність» та «результативність», введено поняття «комплексна ефективність застосування соціально-економічних методів управління підприємствами», та обґрунтовано класифікації показників її оцінки за ознаками змістовних груп, систем і підсистем методів управління та напрямків здійснення оцінки, яка дозволяє конкретизувати показники оцінки застосування кожної групи соціально-економічних методів управління підприємством, що охоплюють всі напрями його діяльності (стор. 35-39);

3. Обґрунтовано концептуальні положення розвитку комплексу соціально-економічних методів управління підприємствами на основі:
1) визначення відповідності між еволюцією наукових уявлень про можливості керуючого впливу на соціально-економічні процеси та удосконаленням видового розмаїття соціально-економічних методів управління підприємством і їх змісту (стор. 54-67); 2) обґрунтуванні тези про залежність комплексної ефективності застосування соціально-економічних

методів управління підприємством від якості обґрунтування управлінських рішень (стор. 68-71); 3) окресленні процесуальних аспектів визначення власне комплексної ефективності застосування соціально-економічних методів управління підприємствами як основи удосконалення набору таких методів за умов певної управлінської ситуації, що дозволяє обґрунтувати доцільність запровадження на підприємствах процедури вибору релевантного певній ситуації набору соціально-економічних методів управління на основі попередньої оцінки показника ефективності їх застосування (стор. 72-80);

4. Автором удосконалено методичний підхід до обґрунтування вибору соціально-економічних методів управління машинобудівними підприємствами на основі поєднання системного підходу (для побудови структури інтегрального показника комплексної ефективності застосування цих методів), ситуаційного підходу (для урахування завдань управління машинобудівними підприємствами та значущих галузевих характеристик їх діяльності), положень кількісної школи менеджменту (для адаптації методики інтегральної оцінки машинобудівного підприємства як багатовимірного динамічного об'єкту); це дозволяє кількісно оцінити важливість кожної складової інтегрального показника у потенційній функції застосування комплексу методів соціально-економічного управління і на цій основі – зробити вибір конкретного методу (стор. 106);

5. Дістало подальшого розвитку групування пріоритетних напрямів застосування комплексу соціально-економічних методів управління машинобудівними підприємствами на основі їх ваги у цільовому значенні потенційної функції та специфіки господарської діяльності машинобудівних підприємств, зокрема, спрямованих на розвиток: методів управління стимулювання успішності праці персоналу; методів фінансово-економічного управління підприємством (стор. 121-139).

6. Дисертантом удосконалено комплекс методичних положень щодо інформаційно-аналітичного забезпечення прийняття управлінських рішень

відносно вибору адекватного господарській ситуації методу соціально-економічного управління на основі оцінки щільності взаємозв'язків між складовими інтегрального показника комплексної ефективності застосування соціально-економічних методів управління, підвищення вірогідності прогнозування їх значень (рівнів); це дає змогу визначити ланцюги кількісних впливів застосування кожного методу соціально-економічного управління на рівень інтегрального показника, який відображає результативність управління (стор. 150-175).

7. Автором розвинуто методичний інструментарій прийняття управлінських рішень щодо застосування певного комплексу соціально-економічних методів управління, релевантного потребам машинобудівного підприємства, який базується на використанні альтернативних інструментів: матриці в координатах «рівень результативності застосування соціальної складової економічних методів управління» - «рівень результативності застосування фінансової складової економічних методів управління» (стор. 195-203); побудовою кластерів машинобудівних підприємств за значеннями складових інтегральних показників комплексної ефективності застосування економічних методів управління (стор. 189-193); це дозволяє забезпечити розробку раціональних управлінських рішень для визначення стратегічних напрямів покращення діяльності машинобудівних підприємств.

Слід відмітити, що авторські ідеї із зазначених завдань створюють надійний методологічний фундамент всієї роботи і забезпечують концептуальну цілісність дослідження. Практичне використання теоретичних та методичних положень з розвитку соціально-економічного управління підприємствами, підвищує обґрунтованість управлінських рішень щодо вибору певного комплексу соціально-економічних методів управління, релевантного потребам машинобудівного підприємства з врахуванням специфічних галузевих показників діяльності.

Ідентичність змісту автореферату і основних положень дисертації.

Зміст автореферату відповідає основним положенням, висновкам і рекомендаціям дисертації. Новизна, яку сформульовано у авторефераті, автором повністю розкрита у роботі.

Практичне значення одержаних результатів. Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що теоретичні положення дисертації доведено до рівня конкретних методик та пропозицій у формі, придатній для використання в процесі управління машинобудівними підприємствами. Отримані в процесі виконання дисертаційної роботи результати знайшли своє практичне застосування в діяльності окремих підприємств та організацій, а саме, в діяльності ТОВ «Енергоінвест» (довідка № 20/14 від 21.09.2016 р.) та ПАТ «Артемівський машинобудівний завод «Проммаш» (довідка № 38 від 08.12.2016 р.), на семінарі «Інноваційні моделі сприяння розвитку малого та середнього бізнесу. Кластерний підхід» в рамках проекту ГТЦ «Сприяння економічному розвитку та зайнятості» у Відділенні у м. Артемівськ Донецької торгово-промислової палати (довідка №52/01.10-20.02 від 21.01.2016 р.).

Окремі теоретичні результати, що отримано в дисертації, впроваджено в навчальний процес Навчально-наукового професійно-педагогічного інституту Української інженерно-педагогічної академії при викладанні курсів «Економіка», «Менеджмент» та «Планування та організація діяльності підприємств» (довідка № 106-68-349/1 від 14.12.2016 р.).

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації. У цілому позитивне враження від роботи не виключає і відзначення окремих зауважень не критичного характеру:

1. У параграфах 1.1 та 1.2 результати аналізу наукових підходів до визначень понять «методи управління» (стор. 13-20), «ефективність» та «результативність» (стор. 35-39) мають переважно описовий характер, доцільно було б застосувати більш критичний підхід до думок попередників.

2. Досліджуючи методики оцінки ефективності соціально-економічних методів управління в Україні, доцільно було б враховувати досвід та методологічний інструментарій такої оцінки в інших країнах світу з наведенням конкретних прикладів (стор. 88-113).

3. Автором проведено ґрунтовний аналіз підходів до оцінки застосування соціально-економічних методів управління підприємствами та розроблено структурну схему альтернативних засобів оцінки комплексної ефективності застосування методів управління з позиції кількісної школи менеджменту (рис. 2.1, стор. 91), де в межах системного підходу пропонується оцінювати вплив зовнішнього середовища засобами SWOT та PEST-аналізів, а також за ідентичними показниками комплексної ефективності економічних методів управління. Додаткового пояснення потребує врахування впливу зовнішнього середовища тільки за показниками інтегрального показника комплексної ефективності застосування економічних методів управління на рівні машинобудівної галузі промисловості, в той час як оцінка впливу зовнішнього середовища на підставі результатів SWOT та PEST-аналізів є відсутньою.

4. Додаткового пояснення потребує відмінність у структурах інтегральних показників комплексної ефективності застосування економічних методів управління, розроблених для підприємств (рис. 2.6, стор. 104) та для промисловості (табл. 2.2, стор. 108).

5. Згідно запропонованої автором структури інтегрального показника комплексної ефективності застосування соціально-економічних методів управління машинобудівними підприємствами (рис. 2.5, стор. 103), що включає три інтегральних показника комплексної ефективності застосування методів, а також визначено складові показники для кожної з зазначених груп методів (рис. 2.6, стор. 104; рис. 2.7, стор. 105; рис. 2.8, стор. 106). Доцільно обґрунтувати проведений розрахунок у дисертаційній роботі тільки інтегрального показника комплексної ефективності застосування економічних методів управління.

Зазначені зауваження і побажання стосуються дискусійних питань, тому не піддають сумніву основні наукові досягнення, новизну та достовірність результатів дослідження Яковлевої Ю.В. та не впливають на загальну високу оцінку наукового рівня дисертації.

Загальна оцінка дисертаційної роботи. Представлена на відгук дисертація є завершеною кваліфікаційною працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що у сукупності дозволили поглибити теоретичні та методичні положення, науково-практичні рекомендації щодо розвитку комплексу соціально-економічних методів управління машинобудівними підприємствами задля забезпечення результативності та ефективності управління ними.

Дисертаційна робота Яковлевої Ю.В. відповідає спеціальності 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). У публікаціях здобувача й авторефераті відображені основні положення дисертації.

Таким чином, дисертація Яковлевої Юлії Володимирівни «Розвиток комплексу соціально-економічних методів управління машинобудівними підприємствами» відповідає вимогам пунктів 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент:

**к.е.н., доцент кафедри фінансів і кредиту
Кременчуцького національного університету
імені Михайла Остроградського**

М.В. Петченко

Підпис Петченко М.В. **ЗАСВІДЧУЮ**

Вчений секретар

Т.Ф. Козловська